

Monika ZGUSTOVÁ

Jardí d'hivern

Barcelona, Editorial Proa, 2009, 256 p., 18 €

“Tancar les finestres i abaixar les persianes perquè l’habitació s’ompli de llum” és el que fa l’Eva, la protagonista d’aquesta novel·la, al llarg de la seva vida. És a dir, seguir l’exemple de l’home que estima i refugiar-se en l’art per protegir-se del totalitarisme estalinista. Filla d’una família culta i aristocràtica, Eva neix amb la implantació del comunisme a Txecoslovàquia, l’any 1945. Tota la seva vida estarà marcada per dos homes, Milan i Karel; pel sistema comunista i per l’arribada, amb la caiguda del mur de Berlín, del capitalisme, que tampoc portarà la llibertat promesa.

El virtuós violoncel·lista Karel –que no per casualitat comparteix el nom amb Karel Capek, escriptor txec traduït al català per Zgustova– apareix a *Jardí d’hivern* ja des de la primera pàgina. Al llarg de la novel·la es va construint com un personatge de reminiscències huysmanianes, que es refugia en l’art desenganyat de la vida i de les relacions humanes, i es mostra incapaç de donar-se a la dona que estima i d’entendre-la. Així, Eva i Karel estaran sempre units per un amor ideal, com adverteix ell en un dels seus primers encontres: “La meua vida es desenvolupa en la meua imaginació, ¿saps, Eva?”

En canvi, Milan –homònim de Milan Kundera, un altre referent de l’autora, traduït també per ella al català– és un home oportunista i amb una ambició que no admet escrúpols. Materialista i incapaç d’entendre l’art per al qual han estat educats Eva o Karel, gaudeix d’uns pares amb una bona posició al Partit –contrastant amb els pares absents dels altres dos protagonistes–, com la que ell mateix acabarà aconseguint. L’única cosa que Milan no pot controlar és l’amor d’Eva, i per això acaba per controlar la seva vida, negant-li el que ella més desitja –la instrucció i la relació amb Karel–, i abocant-la a un desenllaç fatal.

La protagonista apareix com un personatge poc creïble, incapaç de reaccionar en moments decisius, –una manca d’acció que es correspon amb la seva rica vida interior. O bé el personatge no acaba d’estar ben construït, o bé hi manca una visió més profunda de la seva psicologia, que hauria permès al lector entendre les seves raons. Per això la seva relació amb Milan està mancada de versemblança, i el secret que comparteixen no sembla suficient per justificar l’actitud aparentment normal d’Eva envers l’home que ha determinat tan negativament la seva vida.

A banda d’aquest triangle amorós, l’altre eix que vertebra la novel·la és la vivència del totalitarisme comunista. Així, Zgustova pren el relleu dels diversos

escriptors txecs que han escrit sobre el règim: des de Bohumil Hrabal a l'anticipació visionària de Kafka o Karel Capek, passant pel més polèmic Milan Kundera. Durant vint anys, Eva treballa en una llibreria de vell on ven exemplars prohibits i guarda els manuscrits dels escriptors dissidents que s'editen i es distribueixen de forma clandestina –és el *samizdat*. D'aquesta manera, pot accedir al coneixement –que li ha estat negat– i a la cultura, a les obres prohibides i als intel·lectuals crítics amb el règim. La llibreria és, juntament amb els seus records de Karel, el seu “jardí d'hivern”, la vida interior que dona sentit a la seva existència a despit de la realitat opressiva. Al voltant d'aquest “jardí enmig de l'hivern”, la part central presenta diverses escenes protagonitzades per dissidents al règim. Una de les millors és, sens dubte, la de l'encontre eròtico-culinari d'Eva amb Mirek i Martin, dos components de l'antic quartet de Karel.

En general, *Jardí d'hivern* sorprèn per la seva poca consistència si la comparem amb l'anterior novel·la de Zgustová, *La dona silenciosa*. Publicada al 2005, presenta els mateixos temes –la vida sota els règims totalitaris, l'exili, l'amor difícil però vertader o condemnat a la distància...– i fins i tot els mateixos elements –la ciutat de Praga com a escenari, les restes de l'aristocràcia imperial, el context històric i polític– que *Jardí d'hivern*. Malgrat les similituds, a *La dona silenciosa* Zgustová va més enllà de l'esbós i construeix un fris històric molt ben tramata, transmetent l'angoixa vital en què viuen sumits els personatges sota els dos règims totalitaris instaurats a Txecoslovàquia durant el segle XX. El lector se submergeix en l'època de la mà de personatges amb entitat pròpia –com la protagonista, Sylva, tan ambigua que sedueix i alhora provoca aversió en el lector– units per unes relacions turmentades i, sobretot, presentades amb molta més versemblança i profunditat.

L'última novel·la de Zgustová es construeix com una successió d'escenes a manera de flaixos, d'imatges evocatives, lligades de forma efectiva però enllaçades per frases paral·leles, mecanisme dubtós per la seva obvietat. Aquests flaixos presenten el món de la burgesia decadent i més endavant de les vides mutilades per la falta de llibertat en l'ambient opressiu dels quaranta anys de comunisme. La visió d'aquests móns és clarament femenina, una constant, com el protagonisme de la dona, en la narrativa de Zgustová. Aquest punt de vista, de fet, es reivindica dins la mateixa novel·la amb una crítica a la visió poc realista i fal·locèntrica de les dones per part dels escriptors.

Així doncs, la recreació d'aquests móns és la part més interessant del llibre, i el lector hi trobarà més d'una similitud amb el nostre país. Alhora, *Jardí d'hivern* pot ser, per al lector català, una porta d'entrada a la narrativa txeca. Qui vulgui conèixer aquesta literatura, de fet, té des de fa anys les nombroses traduccions que es deuen a Zgustová de diversos autors del seu país natal.

Adriana Nicolau

Universitat Autònoma de Barcelona